

Projekts

Apstiprināta ar
Ministru kabineta
2008.gada __. _____
rīkojumu nr. __

Politisko partiju finansēšanas koncepcija
(informatīvā daļa)

Saturs

Ievads.....	
I. problēmu formulējums un detalizēts izklāsts.....	
II Ar problēmu risināšanu saistītie politikas dokumenti un tiesību akti.....	
III. Problēmu risinājums un prognoze par sekām, kuras radīsies, ja netiks risinātas problēmas.....	
IV. Problēmu risinājumu varianti.....	
V. Nepieciešamie tiesību aktu projekti.....	

Ievads

Šobrīd politisko partiju (turpmāk – partija) finansēšanas noteikumi ir ietverti Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā, kas ir spēkā no 1995.gada 16.augusta. Likuma mērķis ir nodrošināt partiju finansiālās darbības atklātumu, likumību un atbilstību parlamentārās demokrātijas sistēmai. Likums nosaka partiju finansēšanas avotus, finansēšanas ierobežojumus un aizliegumus, ka arī atklātuma prasības. Būtiskākie grozījumi šajā likumā tika izdarīti ar 2002.gada 6.jūnija likumu un 2004.gada 12.februāra likumu, kas noteica papildus ierobežojumus partiju finansēšanā (atļautais ziedojumu apjoms, aizliegums ziedot juridiskām personām, maksimālais atļautais priekšvēlēšanu tēriņu apjoms u.t.t.).

Priekšvēlēšanu aģitācija ir regulēta likumos „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām” un „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms pašvaldību vēlēšanām”.

Partiju finansēšanai Latvijā raksturīgi privātie finansēšanas avoti un niecīgs valsts finansējums apmaksāta priekšvēlēšanu raidlaika formā Latvijas Radio un Latvijas Televīzijā. Priekšvēlēšanu aģitācijai ir raksturīga plaši izvēsta kampaņa radio un televīzijā, kas ir salīdzinoši dārga, lielus finanšu resursus prasoša. Turklāt priekšvēlēšanu aģitācijai raksturīga vēlētāju izvēles ietekmēšana ar reklāmai raksturīgiem paņēmieniem, nevis izglītojot un informējot vēlētāju. Tādējādi partiju starpā finansējuma apjomam priekšvēlēšanu sacensībā ir lielāka nozīme, nekā priekšvēlēšanu aģitācijas saturam, partiju programmām un to pārstāvētajai ideoloģijai. Minētais rada partiju finansiālu atkarību no privātpersonu ziedojumiem, kas palielina risku nokļūt atkarībā no šo personu izvirzītajām prasībām. Tas savukārt var būt par cēloni tam, ka vēlētāju viedoklis, arī vēlētāju vairākuma viedoklis, var netikt uzklauts un partiju, politisko amatpersonu un vēlētāju starpā veidojas uzticības krīze.

Ārvalstīs partiju finansēšana ir attīstījusies, attīstoties demokrātijai. Partiju finansēšanas modeļi atšķiras, ņemot vērā demokrātijas attīstības pakāpi, vēsturiski izveidojušās tradīcijas u.c. aspektus. Gandrīz visas Eiropas valstis ir ieviesušas valsts finansējumu partijām, kas tām ļauj būt neatkarīgākām no privāto ziedotāju labvēlības, bet atsevišķās valstīs valsts finansējuma apjoms veido būtisku daļu no partiju finanšu apjoma (Zviedrija, Norvēģija). Tāpat vērojamas atšķirības priekšvēlēšanu aģitācijas regulējumā – ir valstis, kurās tas noteikts pietiekami strikts un detalizēts (Francija), un sankciju mehānismā – ir piemēri, kas apliecina izvēsta, atbilstoša sankciju mehānisma pastāvēšanas nepieciešamību (Kanāda).

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā ir noteikti daudzi ierobežojumi ziedotājiem (maksimālais ziedojuma apmērs, tā atkarība no ienākumiem iepriekšējā laika posmā u.c.). Ārvalstu eksperti kā vienu no

pozitīvākajām Latvijas partiju finansēšanas iezīmēm min informācijas par partiju finansiālo darbību augsto atklātības līmeni.

Partiju finansēšanas sistēmu Latvijā raksturo arī vairāki neatrisināti jautājumi saistībā ar priekšvēlēšanu aģitāciju. Nav noteikts tā saucamo „trešo personu” – personu, kas piedalās priekšvēlēšanu aģitācijā, aģitējot par vai pret kādu partiju vai deputātu kandidātu, bet nav saistīta ar partijām (turpmāk – „trešās personas”) – darbība, slēptās politiskās reklāmas izvietošana, maksas par politiskās reklāmas izvietošana u.c. jautājumi. Augstākā tiesa savā 2006.gada 3.novembra blakuslēmumā saistībā ar lietu, kas bija ierosināta sakarā ar politiskās organizācijas (partijas) „Jaunie demokrāti” pieteikumu par Centrālās vēlēšanu komisijas 2006.gada 25.oktobra lēmuma nr.53 atcelšanu, partijas „Mūsu zeme” pieteikumu par Centrālās vēlēšanu komisijas 2006.gada 25.oktobra lēmuma atzīšanu par prettiesisku un notikušo 9.Saeimas vēlēšanu atzīšanu par nelikumīgām, politiskās organizācijas „Sociālā Taisnīguma partija” un politiskās organizācijas „Tēvzemes savienība” pieteikumu par Centrālās vēlēšanu komisijas 2006.gada 25.oktobra lēmuma nr.53 atzīšanu par prettiesisku un atceļamu, secināts, ka valsts pārvaldes iestādēm „nav piešķirta kompetence novērst noteikto politisko organizāciju priekšvēlēšanu izdevumu ierobežojumu pārkāpumus priekšvēlēšanu laikā”, un nolēma „vērst Ministru kabineta uzmanību uz nepieciešamību izveidot efektīvu modernai demokrātiskai valstij atbilstošu vēlēšanu norises tiesiskuma kontroles mehānismu”.

Risinot minētās problēmas, jāņem vērā, ka plašsaziņas līdzekļi, izvietojot partiju priekšvēlēšanu aģitāciju jeb politisko reklāmu, faktiski veic sabiedrisku funkciju – informē sabiedrību un tiek izmantoti priekšvēlēšanu laikā kā viens no galvenajiem līdzekļiem cīņā par vēlēšanu balsīm.

Tāpat atzīmējams, ka Latvijā nav ieviesta pārkāpumiem atbilstoša, adekvāta sodu sistēma par pārkāpumiem partiju finansēšanas jomā.

Lai gan iepriekšējā laika periodā normatīvie akti, kas regulē ar partiju finansēšanu saistītos jautājumus, vairākkārt ir tikuši grozīti, tomēr nav tikuši pieņemti konceptuāli lēmumi par partiju finansēšanas sistēmu kopumā. Tādējādi ir nepieciešama konceptuāla vienošanās par partiju finansēšanas sistēmas attīstību un nepieciešamo grozījumu normatīvajos aktos būtību.

Koncepciju par politisko partiju finansēšanu ir izstrādājusi darba grupa, kas izveidota ar Ministru prezidenta 2007.gada 23.maija rīkojumu nr.262 „Par darba grupu politisko partiju finansēšanas nosacījumu izvērtēšanai”. Darba grupā piedalījās Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldību komisijas, Finanšu ministrijas, Tieslietu ministrijas, Valsts kancelejas, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja, sabiedriskās politikas centra „Providus” un biedrības „Sabiedrības par atklātību – Delna” pārstāvji, politologi.

Koncepcija izstrādāta saskaņā ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas valsts programmas (apstiprināta ar Ministru kabineta 2004.gada 4.augusta rīkojumu Nr.547 „Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas valsts programmu 2004. – 2008.gadam”) 6.nodaļas 3.punktā noteikto uzdevumu izpildi.

I. Problēmu formulējums un detalizēts izklāsts

1. Problēmas saistībā ar partiju finansēšanu

Šobrīd partijas Latvijā tiek finansētas no privātpersonu finanšu un mantiskajiem līdzekļiem. Bezmaksas priekšvēlēšanu aģitācijai paredzētais raidlaiks Latvijas Radio un Latvijas Televīzijā, kā arī pašvaldību, valsts un pašvaldību iestāžu, kapitālsabiedrību, kurās vairāk nekā 50 procenti kapitāla daļu (akciju) pieder valstij vai pašvaldībai, sniegtais atbalsts politiskajām organizācijām, to apvienībām vai atsevišķiem deputātu kandidātiem, ir ļoti niecīgs valsts vai attiecīgo pašvaldību atbalsts partiju darbībā.

Tādējādi pašlaik Latvija uzskatāma par valsti, kurā valsts finansējuma partijām faktiski nav vai arī tam nav būtiskas ietekmes. Atšķirīga prakse ir citās pasaules valstīs, kur partijas vismaz daļēji finansē valsts. Latvija, līdzās Maltai un Kiprai, pašlaik ir vienīgās Eiropas Savienības valstis, kurās partijas netiek finansētas no valsts budžeta.

Līdztekus tam ir vērojamas arī citas problēmas partiju finansēšanā gan attiecībā uz personu loku, kuras dāvina (ziedo) partijām savus finanšu un mantiskos līdzekļus, gan iespējām neievērot likumā noteiktos ierobežojumus, gan arī neadekvātiem ierobežojumiem.

Atsevišķi gadījumi apstiprina iespējamo partiju nelikumīgi iegūto finanšu līdzekļu, t.i. līdzekļu, kas iegūti, pārkāpjot Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma prasības un netiek atspoguļoti partijas grāmatvedības uzskaitē, esamību vai vismaz šādu līdzekļu iegūšanas risku. Par to liecina Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas spriedums lietā nr.PAK-128. Tas, ka Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs laika periodā no 2003.gada ir konstatējis vairākus gadījumus, kad partijas tika finansētas, izmantojot citu personu starpniecību kopumā 95 809,20 latu apmērā. Šādu, pretlikumīgi iegūto finanšu līdzekļu pastāvēšana, var radīt citus riskus, piemēram – šie finanšu līdzekļi tiek novirzīti priekšvēlēšanu kampaņas veidošanai, citu partijas izdevumu apmaksai vai pat novirzīti noziedzīgu nodarījumu izdarīšanai (valsts amatpersonu kukuļošanai u.c.).

Personu, kuras dāvina (ziedo) finanšu līdzekļus vai mantu partijām, loks nav plašs. Pārsvarā tie ir cilvēki, kas ir saistīti ar attiecīgo partiju. Savukārt personu, kuras dāvina (ziedo) finanšu līdzekļus vai mantu ievērojamos apjomos, ir ļoti šaurs. Faktiski partiju finansējums vairumā gadījumu ir atkarīgs no neliela personu skaita (laika posmā no 2002. līdz 2008. gadam Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja datu bāzē ir reģistrētas tikai aptuveni 5300 personas, kas jebkad ir ziedojušas partijām). Pārējā sabiedrības daļā dāvināšana (ziedošana) politiskajām organizācijām nav populāra. Tam par iemeslu ir minama sabiedrības sociālekonomiskā noslāņošanās, neuzticēšanās partijām un valsts institūcijām, uzraugošo institūciju (Korupcijas novēršanas un apkarošanas

birojs, Valsts ieņēmumu dienests) darbība, kā arī lielo ziedotāju vēlme ietekmēt lēmumu pieņemšanu valsts pārvaldē. 2007.gada beigās pēc KNAB pasūtījuma veiktajā Latvijas iedzīvotāju aptaujā neuzticību Saeimai un Ministru kabinetam, atzīstot tās par negodīgām, izteica vairāk nekā 53% aptaujāto. Uzticība partijām ir vēl zemāka – tikai 14% respondentu tām uzticas, bet 76% – neuzticas. Turklāt laika posmā no 1999. gada ar katru gadu uzticība partijām sarūk (19% - 1999.).

Sabiedrības norobežošanās no partijām var veicināt partiju atkarību no atsevišķu dāvinātāju (ziedotāju) interesēm, kas ne vienmēr var sakrist ar sabiedrības vairākuma vēlmēm, un līdz ar to var tikt ignorētas sabiedrības vairākuma intereses.

Personu, kuras dāvina (ziedo) partijām, loks liecina arī par to, ka partiju finansēšanā iesaistās personas, kuras ieņem amatus valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrību (arī kapitālsabiedrību, kurās valstij vai pašvaldībām pieder kapitāla daļas) padomēs vai valdēs un kuras šajos amatos ir tikušas ieceltas laikā, kad attiecīgās partijas pārstāvji ir vadījuši konkrēto nozari vai iestādi, kas ir kapitāla daļu turētājs. Minētais rada risku, ka amatu ieņemšana un atalgojuma gūšana kapitālsabiedrībās, kurās valstij vai pašvaldībai pieder kapitāla daļas, tiek izmantota partiju finansēšanai, tādējādi faktiski izmantojot valsts vai pašvaldības resursus¹.

Novērojama tendence, ka atsevišķas partijas palielinājušas biedru naudā saņemtus finanšu līdzekļus. Minētais rada iespēju izvairīties no Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 2.panta trešajā daļā noteiktā partiju finansēšanas apjoma ierobežojuma atkarībā no attiecīgās personas iepriekš gūto ienākumu apjoma, jo tas nav attiecināms uz biedru naudā saņemtajiem finanšu līdzekļiem.

Tāpat, atšķirībā no dāvinājumiem (ziedojumiem), likums nenosaka, ka informācija par biedru naudās iemaksātajām naudas summām būtu publiskojama. Ņemot vērā to, ka biedru naudas iemaksas ir būtiska partiju finanšu līdzekļu daļa, minētais ir iemesls tam, ka sabiedrībai netiek sniegta pilnīga informācija par partiju finansēšanu.

Lai gan saskaņā ar Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumu (4.panta otrā daļa) fiziskā persona vienai partijai kalendārā gada laikā var izdarīt dāvinājumu (ziedojumu) par summu, kas nepārsniedz 10 000 latu, tomēr vērojami gadījumi, kad personas gada laikā dāvina (ziedo) maksimāli pieļaujamo naudas summu partiju apvienībai un tajā pašā periodā dāvina (ziedo) maksimāli pieļaujamo dāvinājuma (ziedojuma) summu attiecīgajā apvienībā esošai partijai, tādējādi faktiski apejot likumā noteikto dāvinājuma (ziedojuma) apjoma ierobežojumu.

¹ A.Karpovičs, L.Stafecka „Politisko partiju ziedojumu analīze”; sabiedriskā labuma biedrība „Sabiedrība par atklātību „Delna””; http://www.delna.lv/uploads/Partiju%20ziedojumi_galazinojums%2006.doc; 5.lpp.

Saskaņā ar Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 2.panta trešo daļu fiziskās personas drīkst veikt dāvinājumus (ziedojumus) finanšu līdzekļu veidā no saviem ienākumiem, kuri gūti iepriekšējos trijos taksācijas gados un kuru veidi noteikti likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 8. un 9.pantā. Lai gan minētās normas mērķis bija aizsargāt partiju finanses no nenoskaidrotu, iespējams, nelikumīgi gūtu, finanšu līdzekļu ieplūšanas, tomēr, tulkojot likumu burtiski, dāvināt (ziedot) partijām nav atļauts no taksācijas gada, kas ir dāvināšanas (ziedošanas) brīdī, ienākumiem, pat tad, ja attiecīgā gada ienākumi ir atbilstoši likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 8. un 9.pantā minētajiem ienākumu veidiem.

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 6.panta pirmā daļa nosaka, ka fiziskajām personām, kuras sodītas par tīšu noziegumu pret īpašumu, par tīšu noziegumu tautsaimniecībā, kā arī par tīšu noziegumu valsts institūciju dienestā un kurām sodāmība nav dzēsta vai noņemta, izņemot reabilitētās personas, aizliegts finansēt partijas dāvinājumu un ziedojumu veidā. Bijušajiem Valsts drošības komitejas štata, ārštata darbiniekiem un informatoriem ir aizliegts dāvinājumu (ziedojumu) vai jebkādā citā veidā finansēt partijas.

Šāds ierobežojums ir nepamatots un atsevišķu personu grupu tiesības neadekvāti ierobežojošs. Nav skaidra tā jēga un mērķis, jo minēto personu kategoriju izdalīšanai nav sakara ar partiju finansēšanas jautājumiem vai partiju aizsardzību pret nelikumīgu finansējumu. Turklāt šo ierobežojumu kontrole no Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja prasa ievērojamu resursu patēriņu, kas liedz tos novirzīt citām kontroles darbībām un ir nesamērīga salīdzinājumā ar iegūto rezultātu.

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums nosaka, ka partijām katru gadu jā sagatavo un jā iesniedz Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā ikgadējo finansiālās darbības deklarāciju (8.pants) un gada pārskatu (8.⁵pants). Faktiski ikgadējās finansiālās darbības deklarācijā un gada pārskatā iekļaujamās informācijas saturs ir analogisks. Turklāt gada pārskats sniedz skaidrāku priekšstatu par partijas finansiālo darbību. Tādējādi gan partijām, sagatavojot nepieciešamos dokumentus, gan Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā, pieņemot, izskatot un uzglabājot šos dokumentus, veidojas divkārtšs, nelietderīgs darbs, kā arī nevajadzīga dokumentu un informācijas plūsma.

Saskaņā ar Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 11.pantu ne retāk kā reizi gadā katras partijas finansiālo un saimniecisko darbību revidē zvērināts revidents, kura atzinums par attiecīgās partijas finansiālo un saimniecisko darbību pievienojams ikgadējai finansiālās darbības deklarācijai. Šā panta pirmajā daļā paredzētā revīzija tiek finansēta no attiecīgās politiskās organizācijas (partijas) līdzekļiem. Lai gan minētā prasība ir nozīmīga kā viens no ārējas kontroles (audīta) elementiem, tomēr praksē ir bieži gadījumi, kad

minētā prasība uzskatāma par formālu, jo vairākām partijām pārskata periodā finansiālā un saimnieciskā darbība ir ļoti nelielos apjomos vai pat tādas nav vispār. Rezultātā tiek patērēti partiju finanšu resursi un nelietderīgi izmantots zvērīnātu revidentu darbs, lai pildītu prasības, kurām attiecībā uz šādām partijām faktiski nav nozīmes.

Saskaņā ar Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumu Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs ikgadējo finansiālās darbības deklarāciju, priekšvēlēšanu perioda izdevumu deklarāciju un vēlēšanu ieņēmumu un izdevumu deklarāciju pārbaudi veic gada laikā un par attiecīgajās deklarācijās atklātajiem partiju finansēšanas noteikumu pārkāpumiem, kā arī pasākumiem, kas veikti to novēršanai, informē sabiedrību vienlaikus. Lai gan likuma prasība par sabiedrības informēšanu vienlaikus par visiem attiecīgajā periodā izdarītajiem pārkāpumiem ir pamatota un atbilstoša sabiedrības interesēm, tomēr laika periods, kas paiet, līdz sabiedrība uzzina par partiju izdarītajiem pārkāpumiem, ir pārāk ilgs. Tā rezultātā samazinās informācijas par atklātajiem pārkāpumiem nozīme sabiedrības informēšanā un izglītošanā, kā arī šādu darbību preventīvais raksturs.

Vienlaikus būtu jāvelta papildus uzmanība partiju amatpersonu, īpaši to amatpersonu, kuru pienākumos ietilpst partijas grāmatvedības kārtošana, izglītošana, lai novērstu vai samazinātu to pārkāpumu, kas tiek izdarīti normatīvo aktu nezināšanas vai to nepareizas interpretācijas dēļ, skaitu. Tāpat par partiju finansēšanas jautājumiem būtu jāizglīto sabiedrība, lai novērstu normatīvo aktu pārkāpumus no dāvinātāju (ziedotāju) puses un izskaidrotu jautājumus par valsts finansējumu partijām.

2. Problēmas saistībā ar priekšvēlēšanu aģitācijas regulējumu

Spēkā esošais regulējums, kas galvenokārt ir noteikts likumā „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām” un likumā „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms pašvaldības vēlēšanām”, daļēji ir novecojis un neaptver visas patreiz esošās problēmas (tā saucamo „trešo personu” izvietoto priekšvēlēšanu aģitāciju, vienlīdzības principu iespējām iegūt raidlaiku, slēptās reklāmas izvietojumu u.c.). Lai pilnveidotu priekšvēlēšanu aģitācijas regulējumu, tika izstrādāts likumprojekts „Priekšvēlēšanu aģitācijas likums”, kurš netika pieņemts un ilgstoši tika skatīts atbildīgajā komisijā. Likumprojektā tika iekļauts gan priekšvēlēšanu aģitācijas, gan slēptās priekšvēlēšanu aģitācijas, gan „trešo personu” veikto darījumu regulējums. Savukārt līdz šim laikam Priekšvēlēšanu aģitācijas likumprojekts nav pieņemts, tādējādi atstājot nepilnīgu priekšvēlēšanu aģitācijas regulējumu.

Politiskās reklāmas elektroniskajos masu saziņas līdzekļos veido ļoti lielu daļu no partiju priekšvēlēšanu izdevumiem un to izraisa iespēja ar politiskās reklāmas palīdzību iegūt popularitāti un attiecīgi arī vēlēšanu balsis. Rezultātā politiskās organizācijas ir spiestas sacensties sevis reklamēšanā, lai netiktu

izstumtas no politiskās aprites. Tādējādi tas partijām rada nepieciešamību pēc lieliem finanšu līdzekļiem un nepieciešamību tos iegūt no dāvinātājiem (ziedotājiem). Savukārt vēlētāji ar šo reklāmu palīdzību netiek izglītoti un informēti par attiecīgo partiju programmu, mērķiem un uzskatiem.

Kā jau minēts iepriekš, valsts un pašvaldību atbalsts partijām priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojšanā ir niecīgs.

Spēkā esošie normatīvie akti nerisina jautājumu par tā saucamo „trešo personu” veikto priekšvēlēšanu aģitāciju, t.i., gadījumiem, kad par partijām, to idejām vai simboliem vai atsevišķiem deputātu kandidātiem aģitē personas, kuras nav tiešā veidā saistītas ar attiecīgo partiju. Risinot šādus jautājumus, jāņem vērā katras personas konstitucionālās tiesības uz vārda brīvību, tomēr regulējuma trūkums „trešās personas” ļauj izmantot kā veidu, lai apietu likumā noteikto priekšvēlēšanu izdevuma apjoma ierobežojumu, kā arī izvairītos no kontroles.

Praksē šādus gadījumus var atzīt par dāvanu attiecīgajai partijai, lai gan „trešo personu” izvērstā priekšvēlēšanu aģitācija ir specifiska darbība, tā var nebūt uzskatāma par dāvanu kādai konkrētai partijai (piemēram, gadījumos, kad notiek aģitācija pret partiju vai kādu deputāta kandidātu) vai arī vairāku partiju idejiskās pamatnostādnes atbalstoša. Citu valstu (piemēram, Kanāda) praksē šādi gadījumi tiek regulēti, nosakot „trešo personu” darbībai atsevišķu tiesisko regulējumu.

Tāpat spēkā esošais regulējums nerisina jautājumus saistībā ar tā saucamo slēpto politisko aģitāciju jeb reklāmu, t.i., gadījumiem, kad par kādu partiju vai deputātu kandidātu tiek aģitēts, nenorādot, ka tā ir politiskā aģitācija un tādējādi maldinot šīs informācijas saņēmēju par attiecīgās informācijas patiesajiem mērķiem. Minēto veicina tas, ka nav definētas slēptas priekšvēlēšanu aģitācijas pazīmes un noteikti kontroles pasākumi.

Priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojšana ir saistīta ar reklāmas tirgus biznesa principiem. Praksē reklāmas raidlaiku izcenojumu raidorganizācijās nosaka dažādi faktori (piemēram, reklāmas raidīšanas laiks, apjoms un citi). Tāpat reklāmas tirgu ietekmē starpnieku pakalpojumi. Minētais ir viens no cēloņiem, kādēļ reklāmas aptuveni vienādas vērtības raidlaiks partijām var tikt pārdots par dažādām cenām. Tas, savukārt, ir cēlonis nevienlīdzībai starp partijām, jo atsevišķos gadījumos, slēdzot līgumus par politiskās aģitācijas izvietojšanu, var tikt piemērotas ļoti lielas atlaides, savukārt citos gadījumos raidlaiks var tikt pārdots par ievērojami augstāku cenu. Pašreizējā situācija neatbilst Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācijai nr.(99) 15 “Par pasākumiem saistībā ar priekšvēlēšanu kampaņu atspoguļojšanu medijos”, kas nosaka, ka tām valstīm, kurās ir atļauta priekšvēlēšanu reklāma, jānodrošina, lai visiem kandidātiem ir iespējas iegādāties reklāmu uz vienlīdzīgiem noteikumiem un par vienlīdzīgu samaksu.

Turklāt, ņemot vērā iepriekšējā laika posmā raidorganizācijās izvietotās priekšvēlēšanu aģitācijas īpašības faktiski tā būtu uzskatāma par politiska rakstura reklāmu. Šāda veida priekšvēlēšanu aģitācijas raksturīgākās iezīmes ir attiecīgās partijas popularizēšana, izmantojot audiovizuālus efektus, nevis vēlētajū informēšana par partijas programmu, darbības principiem u.c. jautājumiem, kas izglītotu vēlētajū.

Praksē ir vērojami gadījumi, kad valsts vai pašvaldību institūciju resursi tiek izmantoti, lai nodrošinātu partiju vai atsevišķu deputātu kandidātu priekšvēlēšanu aģitācijas pasākumus. Bez tam sabiedrība ar neuzticību izturas pret politiski ievēlētu vai ieceltu amatpersonu darbībām (piemēram, darba vizītēm) priekšvēlēšanu aģitācijas periodā, saistot to ar administratīvo resursu izmantošanu.

Partiju priekšvēlēšanu aģitācijā izmantotajiem drukātajiem priekšvēlēšanu aģitācijas materiāliem netiek norādīts attiecīgā priekšvēlēšanu aģitācijas materiāla izgatavotājs, maksātājs un tirāža. Tas apgrūtina Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja veicamos kontroles pasākumus, jo bieži vien ir grūti konstatēt šo materiālu izgatavotāju, maksātāju un darījuma vērtību. Tas, savukārt, prasa darbinieku nevajadzīgu, nelietderīgu noslodzi un papildus resursus.

Ņemot vērā to, ka gan ārvalstu prakse, gan Latvijas situācija liecina par to, ka nereti deputātu kandidāti uzsāk atsevišķu priekšvēlēšanu aģitācijas kampaņu, bet normatīvie akti nenosaka, kas būtu uzskatāma par deputātu kandidāta individuālu priekšvēlēšanu aģitācijas kampaņu un nenosaka, kādas saistības vai pienākumi tādā gadījumā būtu jāievēro deputātu kandidātam un attiecīgajai partijai.

Spēkā esošajos normatīvajos aktos ir jāprecizē noteikumi, kā masu informācijas līdzekļiem (raidorganizācijas, prese) ir jāapzīmē un jāuzskaita priekšvēlēšanu aģitācija, proti, katram priekšvēlēšanu aģitācijas materiālam ir jābūt viegli identificējamam un atdalītam no citām reklāmām, kā arī obligāti jāmaksātājs jānorāda partija (nevis aģentūra, caur kuru partija apmaksā reklāmu). Tāpat ir jānosaka noteikumi, kā masu informācijas līdzekļiem ir jāapzīmē „trešo personu” izvietotās reklāmas, proti, kāda informācija par „trešo personu” jānorāda, u.tml. Lai atvieglotu kontrolējošo institūciju – Nacionālās radio un televīzijas padomes un Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kontroles funkcijas, ir jānosaka, ka masu informācijas līdzekļiem, kas priekšvēlēšanu periodā ir izvietojusi priekšvēlēšanu aģitācijas materiālus, to ierakstus jāglabā vismaz vienu gadu.

Spēkā esošajos normatīvajos aktos, nav paredzēti nosacījumi, kādiem kritērijiem ir jāatbilst priekšvēlēšanu periodā izvietotajām sabiedriskās domas aptaujām. Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija nr.(99) 15 “Par pasākumiem saistībā ar priekšvēlēšanu kampaņu atspoguļošanu medijos” nosaka četrus kritērijus, kuru ievērošana dotu sabiedrībai pietiekamu informāciju, lai spētu izvērtēt aptaujas objektivitāti un lai aptaujas publiskošana pēdējās nedēļās pirms vēlēšanām nemaldinātu vēlētāju. Proti: 1) jānosauc aptaujas pasūtītājs un apmaksātājs; 2) jāidentificē organizācija, kas veica aptauju un izmantotā metodoloģija; 3) jānosauc izlases kopums un iespējamā statistikas kļūdas; 4) jānosauc laika posms, kad aptauja tika veikta.

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā noteiktais priekšvēlēšanu periods ir noteikts 270 dienas līdz vēlēšanu dienai, kas ir krietni garāks par periodu, kad politiskās organizācijas iesniedz deputātu kandidātu sarakstus Centrālajai vēlēšanu komisijai (60-80 dienas pirms vēlēšanām) un reģistrē savus deputātu kandidātus, līdz ar to atsevišķi deputātu kandidāti izmanto laiku, kurā viņi vēl nav reģistrējušies kā deputātu kandidāti slēptās reklāmas izplatīšanai.

9.Saeimas vēlēšanu kampaņa atklāja, ka, ja vēlēšanu laikā tiek pieļauti pat rupji pārkāpumi (piemēram, būtisks priekšvēlēšanu izdevumu apmēra ierobežojumu pārsniegums), uzraugošajām institūcijām – Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam un Nacionālajam radio un televīzijas padomei faktiski nav pietiekamu iespēju veikt attiecīgus pasākumus pārkāpumu novēršanai vai pārtraukšanai, piemēram, brīdināt partiju par priekšvēlēšanu izdevumu apmēra ierobežojumu pārsniegumu, aizliegt šādos gadījumos izvietot priekšvēlēšanu aģitāciju. Minētais konstatēts arī Augstākā tiesas 2006.gada 3.novembra blakuslēmumā saistībā ar lietu, kas bija ierosināta par Centrālās vēlēšanu komisijas 2006.gada 25.oktobra lēmuma nr.53 atcelšanu.

Saskaņā ar likumu „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām” viena nosaukuma kandidātu sarakstā esošajiem kandidātiem ir tiesības bez maksas izmantot priekšvēlēšanu aģitācijai Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas raidlaiku – kopējā apjomā 20 minūtes. Līdzīga rakstura norma ir ietverta arī likumā „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms pašvaldību vēlēšanām”. Praksē minētais raidlaiks, lai gan kopumā ir ievērojama apjoma, tiek izmantots neracionāli – nesadalot to sīkākos raidlaikos.

3. Problēmas saistībā ar sankcijām par partiju finansēšanas noteikumu pārkāpumiem

Sodu sankcijas, kas paredzētas par pārkāpumiem partiju finansēšanā nav pilnīgas, t.i., tās neaptver visus pārkāpumu veidus un atsevišķos gadījumos

sankcijas par pārkāpumiem nav noteiktas adekvāti, uz ko norādījuši arī ārvalstu eksperti².

Spēkā esošās sankcijas par partiju un to apvienību finansēšanas noteikumu pārkāpumiem neaptver virkni jautājumi, kā, piemēram, pretlikumīgi līdzekļu pieņemšana lielos apmēros. Tādējādi nav diferencēta atbildība par Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma pārkāpumiem, jo par minētajiem pārkāpumiem, neatkarīgi no dāvinājuma (ziedošanas) apmēra, paredzēta administratīvā atbildība, savukārt Krimināllikuma 288.² pantā noteikta atbildība tikai par Politisko organizāciju (partiju) finansēšanu, izmantojot starpniecību.

Nav paredzēta kriminālatbildība par cita veida pārkāpumiem partiju finansēšanas jomā, tai skaitā arī par nelikumīgu finansēšanu, kas izpaudusies atļautā finansējuma apmēra pārsniegšanā, dāvinājuma (ziedošanas) netiešā nodošanā vai finanšu līdzekļu dāvināšanā (ziedošanā) bez pārskaitījuma attiecīgās partijas bankas kontā, ja tā izdarīta lielā apmērā. Tāpat nav paredzēta kriminālatbildība par pieprasīšanu veikt partijas vai tās apvienības nelikumīgu finansēšanu lielā apmērā.

Arī spēkā esošā Krimināllikuma 217.panta norma, kas paredz atbildību par grāmatvedības un statistiskās informācijas noteikumu pārkāpšanu, nav pilnībā piemērojama iepriekš minētajiem gadījumiem, jo nav attiecināma uz specifiskiem partiju finansēšanas aspektiem un šāda veida pārkāpumi atšķiras ar lielāku bīstamību sabiedrības un valsts interesēm.

Pastāvošā prakse administratīvo pārkāpumu jomā liecina, ka Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums nereti tiek pārkāpts lielos apmēros, tādējādi būtiski aizskarot sabiedrības intereses. Ne tikai starpniecība, finansējot partijas vai to apvienības, bet arī citi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma pārkāpumi var būtiski aizskart sabiedrības intereses.

II. Ar problēmu risināšanu saistītie politikas dokumenti un tiesību akti

1. Pamatnostādnes „Korupcijas novēršanas un apkarošanas valsts stratēģija 2004. – 2008.gadam”;
2. Korupcijas novēršanas un apkarošanas valsts programma 2004. – 2008.gadam;
3. Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums;
4. likums „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām”;
5. likums „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms pašvaldību vēlēšanām”;
6. Politisko partiju likums;
7. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss;
8. Krimināllikums;

² Marcins Valeckis (Marcin Valecki) „KNAB Politisko organizāciju finansēšanas kontroles nodaļas funkciju izpildes izvērtējums politisko organizāciju finansēšanas likumu izpildes kontroles jomā”; Phare projekts nr.2003/004-979-01-03; http://www.knab.gov.lv/uploads/word/KNAB_Assesment.doc; 27 lp.

9. Ministru kabineta 2005.gada 22.marta noteikumi nr.196 „Noteikumi par politisko organizāciju (partiju) ikgadējām finansiālās darbības deklarācijām, priekšvēlēšanu perioda izdevumu deklarācijām, paziņojumiem par plānotajiem vēlēšanu izdevumiem, vēlēšanu ieņēmumu un izdevumu deklarācijām un ziņojumiem par dāvinājumiem (ziedojumiem)”.

10. Ministru kabineta 2004.gada 13.jūlija noteikumi nr.591 ”Noteikumi par politisko organizāciju (partiju) un to apvienību gada pārskatiem”.

III. Problēmu risinājumi un prognoze par sekām, kuras radīsies, ja netiks risinātas problēmas

Lai uzlabotu partiju finansēšanas sistēmu Latvijā, ir nepieciešams īstenot pasākumu kopumu, t.i. jāizstrādā grozījumi normatīvajos aktos un, iespējams, jāparedz papildus finansējums kontroles mehānismam. Būtu nepieciešams pilnveidot normatīvos aktus, novēršot pretrunas un nepilnības, kā arī, lai mazinātu partiju atkarību no atsevišķu ziedotāju interesēm, iespējams, ieviest valsts finansējumu partijām.

Ja netiks atrisinātas koncepcijas I sadaļā minētās problēmas, turpināsies finansiāli dārgas priekšvēlēšanu aģitācijas kampaņas, partiju atkarība no atsevišķu ziedotāju interesēm, partiju un politisko amatpersonu un vēlēšanu viedokļu pārstāvības atšķirības, kā arī tiks apgrūtināts kontrolējošo institūciju darbs. Rezultātā var netikt sasniegts Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 1.panta otrajā daļā noteiktais mērķis – nodrošināt partiju finansiālās darbības atklātumu, likumību un atbilstību parlamentārās demokrātijas sistēmai.

IV. Problēmu risinājuma varianti

Ņemot vērā identificētās problēmas, šīs koncepcijas ietvaros būtu risināms konceptuāls jautājums par partiju finansēšanas sistēmas pilnveidošanu, apsverot iespēju piešķirt valsts finansējumu, un, ņemot vērā iespējamās risinājuma variantus, pilnveidot priekšvēlēšanu aģitācijas regulējumu un sankcijas.

4.1. Risinājuma **1.variants**: pašreizējās partiju finansēšanas sistēmas pilnveidošana, nepiesaistot būtisku valsts finansējumu.

Risinājuma variants paredz pilnveidot spēkā esošos normatīvos aktus, precizējot tajos noteikto regulējumu, tādējādi novēršot pretrunas vai nosakot regulējumu jomās, kurās tas trūkst, proti:

4.1.1. plašāka fizisko personu loka iesaistīšana dāvināšanā (ziedošanā) partijām, nosakot, ka dāvinājums (ziedojums) līdz 1000 latiem viena kalendārā gada laikā ir uzskatāms par attaisnotajiem izdevumiem likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” izpratnē vai nosakot citus atvieglojumus, kas ieinteresētu personas piedalīties partiju finansēšanā;

4.1.2. lai samazinātu partiju finansēšanu, izmantojot valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību un kapitālsabiedrību, kurās valstij vai pašvaldībām pieder kapitāla daļas, resursus, paredzēt, ka šo kapitālsabiedrību valžu un padomju sastāvs tiek veidots, ņemot vērā profesionalitātes (ieceļot akciju turētāja iestādē strādājošos darbiniekus) un darba ņēmēju brīvas konkurences principus (atklāta konkursa kārtībā);

4.1.3. lai nebūtu iespēju izvairīties no Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā ietvertā principa par partijām dāvināmo (ziedojamo) finanšu līdzekļu legalitāti, likumā noteikto partiju finansēšanas apjoma ierobežojumu atkarībā no iepriekš gūto personas ienākumu apjoma attiecināt arī uz biedru naudā iemaksājamiem finanšu līdzekļiem;

4.1.4. lai nodrošinātu atklātības prasības un sabiedrībai būtu iespēja iegūt pilnīgāku priekšstatu par partiju finansēšanu, noteikt, ka biedru nauda, kas pārsniedz vienu minimālo mēnešalgu gadā, ir jādeklarē publiski;

4.1.5. lai nodrošinātu vienlīdzību partiju un to apvienību finansēšanā, likumā noteikto finansēšanas apjoma ierobežojumu attiecināt ne tikai uz atsevišķu partiju finansēšanu, bet arī uz partiju apvienību, kuru veido minētās partijas, finansēšanu, nosakot, ka, ja persona ir ziedojusi kādai no partijām, tad uz šīs personas ziedojumiem to maksimālā pieļaujamā apmēra ierobežojums ir attiecināms arī gadījumā, ja persona pēc tam ziedo partiju apvienībai (kurā ietilpst minētā partija) vai kādai citai apvienībā ietilpstošai partijai, kā arī noteikt tādu pašu ierobežojumu, ja persona ir ziedojusi partiju apvienībai;

4.1.6. lai precizētu Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā ietvertās prasības, noteikt, ka deputātu kandidātu individuālajām priekšvēlēšanu aģitācijas kampaņām iztērētie līdzekļi ir ieskaitāmi attiecīgās partijas priekšvēlēšanu izdevumos;

4.1.7. lai precizētu normatīvo aktu prasības, noteikt, ka visi priekšvēlēšanu perioda izdevumi par priekšvēlēšanu aģitāciju, kas radušies personai līdz brīdim, kad tā tika reģistrēta Centrālajā vēlēšanu komisijā kā deputātu kandidāts, ir ieskaitāmi attiecīgās partijas priekšvēlēšanu izdevumos;

4.1.8. lai atceltu nepamatotu ierobežojumu partiju finansēšanā, precizēt Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 2.panta trešās daļas prasības, nosakot ienākumiem, kas gūti un tiek izmantoti dāvinājumiem (ziedojumiem) partijām, kā atskaites periodu nevis taksācijas gadu, bet periodu, kas aptvertu iepriekšējos trīs kalendāros gadus;

4.1.9. lai atceltu nepamatotu ierobežojumu partiju finansēšanā, aizstāt ierobežojumus finansēt partijas fiziskajām personām, kuras sodītas par tīšu noziegumu pret īpašumu, par tīšu noziegumu tautsaimniecībā, kā arī par tīšu noziegumu valsts institūciju dienestā, un bijušajiem Valsts drošības komitejas štata, ārštata darbiniekiem un informatoriem ar ierobežojumu ziedot partijām personām, kuras iepriekš ir sodītas par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar partiju finansēšanu;

4.1.10. lai novērstu dokumentu, kuros ietvertā informācija tiek atspoguļota (atkārtota) citos dokumentos, plūsmu un tādējādi mazinātu birokrātiskus šķēršļus

partiju darbībā, atcelt Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā noteikto ikgadējās finansiālās darbības deklarācijas iesniegšanas nepieciešamību, aizstājot to ar gada pārskata iesniegšanu, vienlaikus pie gada pārskata iesniegšanas saglabājot Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 8.panta 4., 5., 6., 8.daļā noteiktās prasības par informācijas iesniegšanu par katru dāvinājumu, mantojumu, dividendi, biedru un iestāšanās naudu. Kā arī nosakot, ka internetā ir publicējama bilance, ieņēmumu un izdevumu pārskats, naudas plūsmas pārskats, gada pārskatam pievienotais ziņojums.

4.1.11. lai samazinātu birokrātiskos šķēršļus partiju darbībā, noteikt, ka partijas ir atbrīvojamas no prasības par zvērināta revidenta atzinuma saņemšanas, ja attiecīgajā laika periodā partijai apgrozījums nav pārsniedzis 10 minimālās mēnešalgas;

4.1.12. lai efektīvizētu valsts institūciju darbību partiju finanšu pārbaudēs, nodrošinātu ātrāku sabiedrības informēšanu par konstatētajiem pārkāpumiem, noteikt īsāku termiņu – 6 mēnešus kopš partiju attiecīgo deklarāciju iesniegšanas – sabiedrības informēšanai par atklātajiem pārkāpumiem partiju finansēšanā, kā arī piešķirt atbilstošus resursus Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam;

4.1.13. lai nodrošinātu tiesisku regulējumu gadījumiem, kad atsevišķas ar partijām nesaistītas personas vēlas piedalīties priekšvēlēšanu aģitācijā, noteikt tā saucamo „trešo personu” definīciju, kā arī to veiktās priekšvēlēšanu aģitācijas veikšanas kārtību, priekšvēlēšanu uzdevumu apmēra ierobežojumus, kā arī citus ierobežojumus, līdzīgi kā noteikti ierobežojumi partiju finansēšanai. Vienlaikus nosakāma arī „trešo personu” aģitācijas ierobežojumu kontrole, to uzdot Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam un Nacionālajai radio un televīzijas padomei, ievērojot to kompetenci;

4.1.14. lai novērstu gadījumus, kad priekšvēlēšanu aģitācijā tiek izmantota slēptā priekšvēlēšanu aģitācija, definēt slēpto priekšvēlēšanu aģitāciju, nosakot konkrētas tās pazīmes;

4.1.15. lai novērstu gadījumus, kad priekšvēlēšanu aģitācijā tiek izmantota slēptā priekšvēlēšanu aģitācija, uzdot Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam un Nacionālajai radio un televīzijas padomei slēptās priekšvēlēšanu aģitācijas kontroli, ievērojot minēto institūciju kompetenci;

4.1.16. lai nodrošinātu lielāku vienlīdzību priekšvēlēšanu aģitācijas izvietošanā, noteikt partiju vienlīdzīgas iespējas reklāmas raidlaika iegūšanā, paredzot, ka katra raidorganizācija priekšvēlēšanu aģitācijas pārraidīšanai pie vienādiem nosacījumiem piemēro vienādus izcenojumus un atlaižu piešķiršanas kārtību attiecībā uz visām personām, turklāt atlaides reklāmas izvietošanai ir piešķiramas tikai līdz noteiktiem apmēriem un līgumi starp partijām un raidorganizācijām par aģitācijas izvietošanu būtu slēdzami bez starpnieku pakalpojumiem. Vienlaikus paredzot, ka informācija par priekšvēlēšanu aģitācijas izvietošanas maksu un atlaidēm ir publiskojama pirms priekšvēlēšanu aģitācijas perioda;

4.1.17. lai nodrošinātu sabiedrības lielāku informētību, noteikt, ka publisko diskusiju raidījumu veidošanai sabiedriskajās raidorganizācijās priekšvēlēšanu aģitācijas periodā ir piešķirams valsts finansējums;

4.1.18. izstrādāt amatpersonu, kuras iesaistās politiskajā darbībā, ētikas vadlīnijas, lai regulētu rīcību ar valsts un pašvaldību administratīvajiem resursiem un nošķirtu amatpersonu darbību no šo personu politiskās darbības, t.i., aizliegt valsts amatpersonām, pildot amata pienākumus, vienlaikus piedalīties arī politiskajā darbībā (priekšvēlēšanu aģitācijas pasākumos);

4.1.19. lai būtu iespējas kontrolēt partiju vai citu personu izdevumus tipogrāfiski izgatavoto priekšvēlēšanu aģitācijas materiālu apmaksai, nostiprināt normatīvajos aktos prasību tipogrāfiski izgatavotajiem priekšvēlēšanu aģitācijas materiāliem (izņemot priekšvēlēšanu aģitāciju presē) norādīt attiecīgā materiāla izgatavotāju un maksātāju;

4.1.20. lai būtu iespējas efektīvāk kontrolēt partiju vai citu personu izdevumus priekšvēlēšanu aģitācijas apmaksai, noteikt priekšvēlēšanu aģitācijas materiālu glabāšanas kārtību, paredzot, ka raidorganizācijas izvietotos priekšvēlēšanu aģitācijas materiālu paraugus un informāciju par to izvietošānu uzglabā ne mazāk kā vienu gadu pēc vēlēšanu dienas, kā arī paredzēt kārtību, kādā prese izvietoj (apzīmē), uzskaita un uzglabā priekšvēlēšanu aģitācijas materiālus;

4.1.21. lai nodrošinātu plašāku informāciju par veiktajām sabiedriskās domas aptaujām priekšvēlēšanu aģitācijas periodā un to objektivitāti, noteikt, ka, publicējot informāciju par sabiedriskās domas aptaujām priekšvēlēšanu periodā, ir publicējama arī informācija par aptaujas pasūtītāju un apmaksātāju, organizāciju, kas veica aptauju, izmantoto metodoloģiju, kā arī jānosauca izlases kopums un iespējamā statistikas kļūdas, laika posms, kad aptauja tika veikta un, iespējams, arī cita aptaujas tehniskā informācija;

4.1.22. lai nodrošinātu iespēju novērst iespējamus normatīvo aktu pārkāpumus un pēc iespējas ātrāk reaģēt uz izdarītajiem pārkāpumiem, noteikt kārtību, kādā uzraugošā institūcija varētu apturētu pretlikumīgās darbības vēl pirms vēlēšanām, nosakot, ka priekšvēlēšanu izdevumu apmaksai partijas atver atsevišķus kontus un priekšvēlēšanu izdevumi ir apmaksājami tikai no šiem kontiem, kā arī informācija par naudas plūsmu šajos kontos ir pieejama Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam. Informāciju par noslēgtajiem līgumiem par darījumiem, kas attiecas uz priekšvēlēšanu izdevumiem, pēc iespējas ātrākā laika periodā sniegt Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam. Kā arī noteikt, ka Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam ir tiesības brīdināt partiju par to, ka var tikt pārtērēts noteiktais priekšvēlēšanu izdevumu atļautais apmērs, un Nacionālajai radio un televīzijas padomei ir tiesības aizliegt raidorganizācijām pārraidīt priekšvēlēšanu aģitāciju gadījumos, kad attiecīgā partija pārsniedz priekšvēlēšanu izdevumu atļauto apmēru;

4.1.23. lai ieviestu racionālāku un pašreizējai situācijai atbilstošāku valsts apmaksātā raidlaika izmantošanas kārtību, noteikt, ka partijas, kuras izmanto likumā „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas

Parlamenta vēlēšanām” un likumā „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms pašvaldību vēlēšanām” noteikto bezmaksas (valsts apmaksāto) raidlaiku sabiedriskajās raidorganizācijās, ir tiesīgas pieprasīt to sadalīt vairākos raidlaikos un izvietot tajos priekšvēlēšanu aģitāciju Ministru kabineta noteiktajā kārtībā;

4.1.24. lai diferencētu un pilnveidotu atbildību par partiju finansēšanas pārkāpumiem, noteikt kriminālatbildību par partiju vai to apvienību nelikumīgu finansēšanu lielā apmērā, kā arī ieviest jaunas sankcijas par smagākajiem pārkāpumu veidiem partiju finansēšanā, piemēram, par priekšvēlēšanu izdevumu apmēra ierobežojumu pārkāpšanu lielos apjomos – partijas darbības izbeigšanu;

4.1.25. lai novērstu slēptās priekšvēlēšanu aģitācijas izvietošānu, noteikt administratīvo atbildību par slēptās priekšvēlēšanu aģitācijas izvietošānu, kā arī kriminālatbildību par neatļautu labumu nodošanu, pieņemšanu un starpniecību par slēpto priekšvēlēšanu aģitāciju vai partiju vai deputātu kandidātu citu neatļautu reklamēšanu.

4.1.26. lai samazinātu pārkāpumu, kas tiek izdarīti normatīvo aktu prasību nezināšanas dēļ, skaitu un izglītotu sabiedrību un partiju amatpersonas, informēt sabiedrību un partiju pārstāvjus par normatīvo aktu prasībām attiecībā uz partiju finansēšanu.

Kāda var būt koncepcijas 1. varianta ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem (tūkst.Ls)					
Rādītāji	Kārtējais gads	Trīs nākamie gadi			Vidēji piecu gadu laikā pēc kārtējā gada
	2008	2009 (Pašvaldību un EP vēlēšanas)	2010 (Saeimas vēlēšanas)	2011	
1.Izmaiņas budžeta ieņēmumos	0	- 91,2	-91,2	-91,2	-91,2
Valsts budžets	0	- 91,2	-91,2	-91,2	-91,2
Pašvaldību budžets	0	0	0	0	0
2.Izmaiņas budžeta izdevumos	0	165,3	131,8	75,8	121,1
Valsts budžets	0	165,3	131,8	75,8	121,1
Pašvaldību budžets	0	0	0	0	0
3.Finansiālā ietekme	0	-256, 5	-223,0	-167,0	-212,3
Pašvaldību budžets	0	0	0	0	0
4.Prognozējamie kompensējošie pasākumi papildus izdevumu finansēšanai Lai optimizētu budžeta izdevumus, partiju samaksātos naudas sodus un valsts budžetā atmaksātos pretlikumīgi saņemtos finanšu līdzekļus var novirzīt daļēji plānoto	18,4 (1.cet.)	27,2	28,6	30,0	30,1

pasākumu finansēšanai (2006.g.- 2007.g. vidējais rādītājs ar prognozēto tendenci turpmāko gadu laikā palielināties par 5%)					
5.Detalizēts finansiālā pamatojuma aprēķins:					
1. noteikt, ka dāvinājums (ziedojums) partijai līdz 1000,- Ls apmērā ir uzskatāms par attaisnotajiem izdevumiem likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” izpratnē	0	1094,0 tūkst.Ls (2005.g.-2007.g. ziedojumi līdz 1000,- Ls) /3 = 364,7 tūkst. Ls (vidēji gadā) * 25% (nodokļu atvieglojums) = 91,2 tūkst. Ls			
2. 5 štata vietu izveidošana Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā deklarāciju pārbaudei 6 mēnešos (līdz šim pārbaudes notika gada laikā)(atalgojums)	0	54,2	54,2	54,2	54,2
Sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	0	12,6	12,6	12,6	12,6
Kapitālie izdevumi un darba vietu izveidošana (vienreizējie izdevumi)	0	5,6	0	0	1,1
Pārējie kārtējie izdevumi (semināri, apmācības, kancelejas piederumi, telpu noma, saimnieciskie izdevumi)	0	9,0	9,0	9,0	9,0
3. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšvēlēšanu aģitācijas materiālu uzskaites (monitorings) iepirkums	0	6,0	6,0	0	3,6
4. publisko diskusiju raidījumu veidošanai sabiedriskajās raidorganizācijās (TV, radio)	0	75,0	50,0	0	40,0
5. Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam partiju un sabiedrības izglītošanai par normatīvo aktu prasībām partiju finansēšanā	0	2,9	0	0	0,6
6.Cita informācija	nav				

Pozitīvais	Trūkumi
1) Tiktu precizēts spēkā esošais regulējums, novērstas likuma normu pretrunas un būtu mazākas likuma normu atšķirīgas interpretācijas iespējas; 2) Tiktu efektīvizēts Korupcijas	1) Netiktu nodrošināts valsts finansējums partijām, līdz ar to netiktu dažādoti partiju ienākumu avoti un faktiski netiktu mazināta partiju atkarība no privātiem ziedojumiem, tādējādi netiktu samazināta partiju

novēršanas un apkarošanas biroja un citu tiesībaizsardzības iestāžu darbs; 3) Mazinātos partiju nelikumīga finansēšana; 4) Tiktu piešķirti papildus finanšu līdzekļi publisko diskusiju raidījumu veidošanai sabiedriskajās raidorganizācijās, kas informētu un izglītotu sabiedrību.	atkarība no privāto ziedotāju interesēm un šo interešu realizācijas dažādu lēmumu pieņemšanas procesā risks; 2) Netiktu nodrošināts regulārs finansējums partijām, kā arī dažādoti partiju ienākumi; 3) Nenotiktu būtiskas pozitīvas pārmaiņas partiju iekšējās demokrātijas veidošanā.
---	---

4.2. Risinājuma **2.variants**: koncepcijas risinājumu 1.variantā paredzētie pasākumi un valsts finansējuma piešķiršana partijām.

Risinājuma variants paredz 1.variantā minēto pasākumu īstenošanu un valsts finansējumu partijām, daļēji apmaksājot priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojumu televīzijā un radio nepieciešamo raidlaiku, kā arī daļēji sedzot zvērināta revidenta pakalpojumu apmaksu.

Kā jau minēts iepriekš, partiju atkarība no privātajiem ziedotājiem veicina to atkarību no šo ziedotāju interesēm un palielina risku, ka gan politiskie, gan citi lēmumi tiek pieņemti šo interešu ietekmē, ignorējot plašākas sabiedrības viedokli. Turklāt partijām, kuru pārstāvji nav iekļuvuši Saeimā vai pašvaldībās, var rasties grūtības nodrošināt savu darbību un konkurēt vēlēšanās ar Saeimā un pašvaldībās pārstāvētajām partijām.

Ņemot vērā partiju finanšu tēriņu struktūru, secināms, ka ļoti lieli izdevumi partijām rodas, veicot priekšvēlēšanu aģitāciju televīzijā un presē.

Partijas nosaukums	legūto vietu skaits	Priekšvēlēšanu izdevumi - KOPĀ	Izdevumi par priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojumu - KOPĀ	Izdevumi par priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojumu			
				Raidorganizācijas			Prese
				Kopā	TV	Radio	
<i>Tautas partija</i>	23	138914	10 852	6 165	5014,00	1 151	4687
<i>Jaunais laiks</i>	17	281700	164 144	136 227	111591,00	24 636	27917
<i>TB/LNNK</i>	8	252491	167 928	77 136	76095,00	1 041	90792
<i>Jaunie Demokrāti</i>		136685	70 504	47 270	34220,00	13 050	23234
<i>LSDSP</i>		248884	195 638	154 307	147463,47	6 843	41331
<i>Saskaņas centrs</i>	17	273284	140 004	91 383	52058,93	39 324	48621
<i>PCTVL</i>	6	74562	39 797	13 143	6143,08	7 000	26654
<i>ZZS</i>	18	259076	194 875	66 257	40058,84	26 199	128618
<i>LPP/LC</i>	10	312271	202 741	150 831	133439,38	17 392	51909
<i>MĀRAS ZEME</i>		1381					
<i>DZIMTENE</i>		45910	31 050	27 030	16782,46	10 247	4020
<i>Partija "VISU LATVIJAI!"</i>		131866	20 361	10 345	2000,00	8 345	10016

<i>Eiroskeptiķi</i>		2715	360	160	160,00		200
<i>Mūsu zeme</i>		5486	1 595				1595
<i>Tēvzemes savienība</i>		1974	743	330	236,00	94	413
<i>Nacionālā spēka savienība</i>		1254					
<i>LATVIEŠU LATVIJA</i>		1334	275				275
<i>PENIONĀRU UN SENIORU PARTIJA</i>		11434	983	651		651	332
<i>Sociālā taisnīguma partija</i>		16934	3 958	1 977			1981
KOPĀ (19)		2 198 156	1 245 808	783 211	625 262	155 972	462 597
vidēji izdevumi uz vienu partiju, Ls		115692	65569	41222	32909	8209	24347

Minēto nosaka sacensība partiju starpā priekšvēlēšanu periodā piesaistot vēlētāju uzmanību un popularizējot attiecīgo partiju, tādējādi cenšoties nodrošināt pēc iespējas lielākas vēlētāju daļas atbalstu. Rezultātā, ja normatīvie akti neregulē partiju tēriņu maksimālos apjomus un ir iespējas izmantot normatīvo aktu nepilnības, partijām rodas vajadzība pēc lieliem finanšu līdzekļiem, kas savukārt veicina to atkarību no ziedotājiem.

Tāpat, vērtējot pašreizējo partiju finansēšanas sistēmas attīstību Latvijā un ņemot vērā citu valstu pieredzi un ekspertu ieteikumus³, secināms, ka, iespējams, sākotnēji optimālākais variants būtu nevis piešķirt noteiktu naudas summu konkrētai partijai, bet mazināt partiju nepieciešamību pēc tēriņiem, daļēji apmaksājot ar tēriņiem saistītos pasākumus. Tas ļautu vienlaikus gan sniegt atbalstu partijām, gan samazināt partiju nepieciešamību pēc izdevumiem, gan arī kontrolēt valsts sniegtā finansiālā atbalsta izlietojumu, tādējādi novēršot krāpšanas riskus, proti:

4.2.1. koncepcijas risinājuma 1.variantā minēto pasākumu īstenošana;

4.2.2. noteikt, ka katra partija ir tiesīga izvietot priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vai Eiropas Parlamenta vēlēšanām divu stundu ilga kopējā raidlaika apjomā televīzijā un vienas stundas ilga kopējā raidlaika apjomā radio, vienlaikus nosakot trīs dienu periodu pirms vēlēšanām, kad nekāda priekšvēlēšanu aģitācija televīzijā un radio nav izvietojama. Partijām, kuras ir pārstāvētas Saeimā vai Eiropas Parlamentā vai arī saņēmušas vairāk par 2% vēlētāju balsu iepriekšējās Saeimas vai Eiropas Parlamenta vēlēšanās un ir iesniegušas kandidātu sarakstu attiecīgajām vēlēšanām, ir tiesības saņemt valsts finansējumu raidlaika apmaksai 60% apjomā pirms attiecīgajām vēlēšanām. Pārējām partijām tiek saglabāts līdzšinējais raidlaika apmaksas apjoms sabiedriskajās raidorganizācijās, nosakot, ka partijas to var sadalīt vairākos

³ Maikls Pinto-Dušinskis (Michael Pinto-Duschinsky) „Valsts sagrābšanas aspekti un politisko partiju finansēšana”; Phare projekts Nr.2003/004-979-01-03;
http://www.knab.gov.lv/uploads/word/Valsts_sagrabsana.doc; 14 lpp.

raidlaikos, nevis izmantot vienā reizē. Nepieciešamo finansējumu raidlaika apmaksai priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojumam aprēķina un paziņo Nacionālā radio un televīzijas padome, ņemot vērā vidējo reklāmas raidlaika izcenojumu iepriekšējā gadā pirms attiecīgajām vēlēšanām sabiedriskajās raidorganizācijās. Partijām, kuras atbilst noteiktajiem kritērijiem valsts finansējuma saņemšanai, jāatver atsevišķs konts, uz kuru tiktu pārskaitīti valsts finanšu līdzekļi un raidlaika apmaksas ir iespējama tikai pamatojoties uz noslēgtajiem līgumiem ar raidorganizācijām. Partijām, kuras pretendē uz valsts apmaksāta raidlaika saņemšanu, būtu nosakāma drošības naudas iemaksa, kas tiktu zaudēta, ja partija nesaņem noteiktu vēlēšanu balsu procentuālo skaitu (2 %) un aizliegumu saņemt minēto finansējumu priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojumam raidorganizācijās, ja noteiktu laiku iepriekš partija ir tikusi sodīta par partiju finansēšanas noteikumu pārkāpumiem un šie pārkāpumi ir atkārtoti vai smagi vai arī partija nav atmaksājusi valsts budžetā finanšu līdzekļus sakarā ar izdarītajiem pārkāpumiem;

4.2.3. noteikt, ka partija ir tiesīga izvietot priekšvēlēšanu aģitāciju pirms pilsētas domes, novada domes un pagasta padomes vēlēšanām divu stundu ilga kopējā raidlaika apjomā televīzijā un vienas stundas ilga kopējā raidlaika apjomā radio, vienlaikus nosakot trīs dienu periodu pirms vēlēšanām, kad nekāda priekšvēlēšanu aģitācija radio un televīzijā nav izvietojama. Partijām, kuras iesniegušas deputātu kandidātu sarakstu Rīgas Domes vēlēšanām, vismaz piecu republikas pilsētu domju vēlēšanām vai vairāk par pusi novada domju vēlēšanām, ir tiesības saņemt valsts finansējumu raidlaika apmaksai 60% apjomā. Nepieciešamo finansējumu raidlaika apmaksai priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojumam aprēķina un paziņo Nacionālā radio un televīzijas padome, ņemot vērā vidējo reklāmas raidlaika izcenojumu iepriekšējā gadā pirms attiecīgajām vēlēšanām sabiedriskajās raidorganizācijās. Partijām, kuras atbilst noteiktajiem kritērijiem valsts finansējuma saņemšanai, jāatver atsevišķs konts, uz kuru tiktu pārskaitīti valsts finanšu līdzekļi un raidlaika apmaksas ir iespējama tikai pamatojoties uz noslēgtajiem līgumiem ar raidorganizācijām. Partijām, kuras pretendē uz valsts apmaksāta raidlaika saņemšanu, būtu nosakāma drošības naudas iemaksa, kas tiktu zaudēta, ja partija neiegūst deputātu vietas Rīgas Domē, vismaz trijās republikas pilsētas domēs vai vismaz pusē novada domju un aizliegumu saņemt šādu raidlaiku, ja noteiktu laiku iepriekš partija ir tikusi sodīta par partiju finansēšanas noteikumu pārkāpumiem un šie pārkāpumi ir atkārtoti vai smagi vai arī partija nav atmaksājusi valsts budžetā finanšu līdzekļus sakarā ar izdarītajiem pārkāpumiem;

4.2.4. lai noteiktu 4.2.2.apakšpunktā un 4.2.3.apakšpunktā minēto pasākumu kontroles mehānismu, noteikt attiecīgas tiesības un pienākumus Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam un Nacionālajai radio un televīzijas padomei. Proti – noteikt, ka kontroli par valsts piešķirtā finansējuma izlietošanu veic Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, savukārt Nacionālā radio un televīzijas padome aprēķina un paziņo nepieciešamo valsts

finansējumu raidlaika apmaksai priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojšanai pirms Saeimas, Eiropas Parlamenta un pašvaldību vēlēšanām;

4.2.5. lai noteiktu atbildību par 4.2.2.apakšpunktā un 4.2.3.apakšpunktā minētās kārtības pārkāpumiem, noteikt administratīvās un finanšu sankcijas;

4.2.6. informēt partijas par iespējām iegūt valsts finansējumu priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojšanai televīzijā un radio, kā arī sabiedrību par izmaiņām partiju finansēšanas kārtībā.

Kāda var būt koncepcijas 2. varianta ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem (tūkst.Ls)					
Rādītāji	Kārtējais gads	Trīs nākamie gadi			Vidēji piecu gadu laikā pēc kārtējā gada
		2009 (Pašvaldību un EP vēlēšanas)	2010 (Saeimas vēlēšanas)	2011	
1.Izmaiņas budžeta ieņēmumos	0	- 91,2	-91,2	-91,2	-91,2
Valsts budžets	0	- 91,2	-91,2	-91,2	-91,2
Pašvaldību budžets	0	0	0	0	0
2.Izmaiņas budžeta izdevumos	0	1 327,1	1 260,5	106,1	817,1
Valsts budžets	0	1 327,2	1 260,5	106,1	817,1
Pašvaldību budžets	0	0	0	0	0
3.Finansiālā ietekme	0	- 1 418,3	-1 351,7	-197,3	-908,3
4.Prognozējamie kompensējošie pasākumi papildus izdevumu finansēšanai Lai optimizētu budžeta izdevumus, partiju samaksātos naudas sodus un atmaksātos pretlikumīgi saņemtos finanšu līdzekļus valsts budžetā var novirzīt daļējai plānoto pasākumu finansēšanai (2006.g.- 2007.g. vidējais rādītājs ar prognozēto tendenci turpmāko gadu laikā palielināties par 5%)	18,4 (1.cet.)	27,2	28,6	30,0	30,1
5.Detalizēts finansiālā pamatojuma aprēķins:					
1. noteikt, ka dāvinājums (ziedojums) partijai līdz 1000,- Ls apmērā ir uzskatāms par attaisnotajiem izdevumiem likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” izpratnē	0	109,0 Ls (2005.g.-2007.g. ziedojumi līdz 1000,- Ls) /3 = 364,7 Ls (vidēji gadā) * 25% (nodokļu atvieglojums) = 91,2 Ls			
2. 7 štata vietu izveidošana Korupcijas novēršanas un	0	75,9	75,9	75,9	75,9

apkaršanas birojā deklarāciju pārbaudei 6 mēnešos (atalgojums)					
Sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	0	17,6	17,6	17,6	17,6
Kapitālie izdevumi un darba vietu izveidošana (vienreizējie izdevumi)	0	7,8	0	0	1,6
Pārējie kārtējie izdevumi (semināri, apmācības, kancelejas piederumi, telpu noma, saimnieciskie izdevumi)	0	12,5	12,6	12,6	12,6
3. Korupcijas novēršanas un apkaršanas biroja priekšvēlēšanu aģitācijas materiālu uzskaites (monitorings) iepirkums	0	6,0	6,0	0	3,6
4. Publisko diskusiju raidījumu veidošana sabiedriskajās raidorganizācijās (TV, radio)	0	75,0	50,0	0	40,0
5. Valsts apmaksātais raidlaiks priekšvēlēšanu aģitācijai TV (26 Ls (1 sek.)*7200 (laiks, sek.) *9 (partijas)*60%)	0	1 010,9	1 010,9	0	606,5
6. Valsts apmaksātais raidlaiks priekšvēlēšanu aģitācijai radio (2,25 Ls (1 sek.)*3600 (laiks, sek.) *9 (partijas)*60%)		87,5	87,5	0	52,5
7. Partiju informēšana par iespējām iegūt valsts finansējumu priekšvēlēšanu aģitācijas izvietošanai, kā arī sabiedrības informēšana par izmaiņām partiju finansēšanas kārtībā (diskusijas, semināri, reklāma TV un radio, bukleti)	0	33,9	0	0	6,8
6.Cita informācija	nav				

Pozitīvais	Trūkumi
<p>1) Tiktu samazināta partiju nepieciešamība pēc lieliem finanšu tēriņiem priekšvēlēšanu aģitācijas nodrošināšanai, tādējādi samazinot partiju atkarību no ziedotājiem un to interešu vēlākas realizēšanas riska;</p> <p>2) Tiktu radītas vienlīdzīgākas priekšvēlēšanu aģitācijas iespējas, kas ļautu uzlabot tās saturu;</p> <p>3) Tiktu precizēts spēkā esošais regulējums un novērstas likuma normu pretrunas un mazinātos likuma normu</p>	<p>1) Nepieciešami papildus valsts budžeta līdzekļi priekšvēlēšanu aģitācijas izvietošanai radio un televīzijā, partiju informēšanai par iespējām iegūt šādu raidlaiku un zvērīnāta revidenta pakalpojumu apmaksas daļējai kompensēšanai;</p> <p>2) Netiek samazināta partiju nepieciešamība iegūt finanšu līdzekļus darbības nodrošināšanai starplaikā starp priekšvēlēšanu aģitācijas periodiem;</p> <p>3) Nepieciešami papildus</p>

<p>atšķirīgas interpretācijas iespējas; 4) Tiktu efektīvizēts Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja un citu tiesībaizsardzības iestāžu darbs; 5) Mazinātos partiju nelikumīga finansēšana;</p>	<p>administratīvie resursi normatīvo aktu prasību izpildes kontrolei; 4) Nepieciešams izglītojošs un skaidrojošs darbs, lai sabiedrība būtu informēta par šādas partiju finansēšanas kārtības nepieciešamību, turklāt varētu rasties grūtības pārliecināt sabiedrību par šī risinājuma vēlamību, ņemot vērā to, ka valsts atbalsts tiek novirzīts reklāmas kampaņām, nevis kādam citam mērķim.</p>
--	---

4.3. Risinājuma **3.variants**: koncepcijas risinājumu 2.variantā paredzētie pasākumi un valsts finansējuma piešķiršana partijām arī citu nepieciešamo izdevumu segšanai.

Risinājuma 3.variants paredz 2.variantā minēto pasākumu īstenošanu un valsts finansējuma piešķiršanu arī citu partijas izdevumu segšanai, proti, apmaksājot partiju tēriņus par priekšvēlēšanu aģitācijas izgatavošanu un izvietojumu, telpu, sakaru līdzekļu izmantošanu un citām vajadzībām.

Šis risinājuma variants ir balstīts atziņā, ka ziedotāju ietekmes samazināšana nav vienīgais iemesls, kādēļ tik daudzās valstīs partijas tiek finansētas no valsts budžeta. Vēl 2001.gadā, pētot Latvijas situāciju, Pasaules Bankas analītiķis B.Dāls par Latvijas partiju lielāko problēmu uzskatīja partiju administratīvo mazspēju un aicināja piešķirt valsts finansējumu, lai partijas spētu segt savas administratīvās izmaksas un kļūtu profesionālākas⁴. Pat pieticīgs, taču garantēts valsts finansējums dotu iespēju partijām segt pašus nepieciešamākos partiju ikdienas izdevumus – atalgojumu darbiniekiem, partijas biroja uzturēšanas izmaksas, izdevumus par valsts uzlikto pienākumu pildīšanu (piemēram, attiecībā uz grāmatvedības prasībām). Ikgadēji maksājumi no valsts budžeta nodrošinātu partijām stabilu ienākumu bāzi, kas ļautu sekmīgāk posmā starp vēlēšanām veikt tās funkcijas, kas no partijām būtu sagaidāmas demokrātiskā valstī, proti – pilnveidot programmas, izglītēt vēlētājus, strādāt pašvaldībās, sekot līdzi partiju, kuras ir pārstāvētas Saeimā un Ministru kabinetā, darbībai.

Ikgadēja valsts finansējuma ieviešana palīdzētu arī veicināt politisko partiju konkurenci. Proti, tas dotu iespēju arī tām partijām, kuras nav iekļuvušas Saeimā vai nav pārstāvētas Ministru kabinetā, sekmīgi funkcionēt apstākļos, kad tām strauji samazinās ienākumu apjoms. Visbeidzot, garantēts valsts finansējums vēl vairāk mazinātu partiju motivāciju slepeni vienoties ar privātiem ziedotājiem par valsts resursu izmantošanu ziedotāju biznesa atbalstīšanā kā priekšnoteikumu

⁴ Bob Dahl. (2001) Financing of Political Parties in Latvia: Transparency, Regulation and State Subsidies. Prepared for Ministry of Justice Republic of Latvia, November 2001

vai "pateicību" par partijas finansēšanu.⁵ Tādējādi samazinātos arī augstākā līmeņa korupcijas riski.

Tāpat jāatzīmē, ka lielākoties tās valstis, kas valsts finansējumu ir ieviesušas pēdējo desmitgažu laikā, nav izvēlējušās to ierobežot tikai ar priekšvēlēšanu izdevumu segšanu, bet ļauj partijām valsts dotācijas izmantot arī partijas darbības uzturēšanai laikā starp vēlēšanām⁶. Piemēram, Vācijā ilgu laiku partijām no valsts budžeta tika segti tikai to priekšvēlēšanu kampaņu izdevumi, taču šis ierobežojums tika atcelts kā nekonstitucionāls, tiesai nosakot, ka valsts atbalsts var tikt izmantots visām partiju aktivitātēm⁷.

Tāpat šāds risinājuma variants samazinātu pārkāpumu skaitu partiju finansēšanā. Tomēr šādu partiju finansēšanas modeli ir iespējams ieviest pastāvot vairākiem nosacījumiem – adekvātam kontroles mehānismam, ieskaitot arī efektīvu sodu sistēmu, atbilstošu sabiedrības izpratni par demokrātiju, ētisku rīcību un atbildīgumu, kā arī pietiekamus finanšu resursus šāda modeļa realizēšanai. Ņemot vērā to, ka šāds finansējuma veids būtiski ietekmētu gan partiju finansēšanas sistēmu, gan valsts budžetu, būtu atbalstāma šāda risinājuma varianta ieviešana pēc nākamajām Saeimas vēlēšanām. Tālākā nākotnē pastāv risks, ka, regulāri finansiāli atbalstot partijas, tās zaudē nepieciešamību uzklaut sabiedrības viedokli, kas var izraisīt to atrautību no sabiedrības interešu pārstāvības un realizēšanas. Minētais risks gan ir novēršams ar sabalansētiem finansēšanas paņēmieniem, turklāt tas nav aktuāls valstīs, kur partijām ziedo ļoti neliels pilsoņu skaits.

Nepieciešams veikt šādus pasākumus:

4.3.1. koncepcijas risinājuma 1. un 2.variantā minēto pasākumu īstenošana;

4.3.2. nosakot, ka partijas, par kurām Saeimas vēlēšanās ir nobalsojuši vairāk par 2 % vēlētāju, sākot ar 2010.gada novembri ir tiesīgas saņemt ikgadēji izmaksājamu naudas summu, proporcionāli balsotāju skaitam – 0,5 latus par katru iegūto balsi, ja partija nav sodīta par būtiskiem partiju finansēšanas, priekšvēlēšanu aģitācijas vai vēlēšanu norises pārkāpumiem. Minēto naudas summu partijas ir tiesīgas izlietot priekšvēlēšanu aģitācijas izgatavošanai un izvietošanai, kā arī partijas ikdienas uzturēšanas izdevumiem – telpu īrei, darbinieku algošanai, revidentu un sakaru pakalpojumu apmaksai, pētniecības vai izglītošanas aktivitātēm noteikta limita ietvaros. Minēto naudas summu aprēķinātu Finanšu ministrija un Ministru kabineta noteiktajā kārtībā Valsts kase ieskaitītu attiecīgo partiju norādītajos kontos. Par naudas izlietojumu partijām

⁵ Skat. melnraksts pētījumam, kurā pierādīts, ka tiem uzņēmējiem, kas ziedo partijām, biznesa rādītāji ir labāki: Dombrovsky, V. „Political Connections and Firm Performance: The Latvian Way.” Draft: February 2008 (Interneta portāls politika.lv)

⁶ Piemēram, šādi izpaužas valsts atbalsts 11 valstīs, kas 2006.gadā ieņēma pirmās 20 vietas Korupcijas uztveres indeksā un 14 valstīm, kas 2006.gadā ieņēma pirmās 20 vietas žurnāla The Economist sastādītajā demokrātijas indeksā. Skat. Kažoka, I; Valeckis, M. „Maksa par demokrātiju: vai partijas jāfinansē no valsts budžeta?” 2007. Pētījums pieejams portālā politika.lv

⁷ Scarrow, S.E. (2004) „Explaining Political Finance Reforms: Competition and Context.” Party Politics, 10(6), p.663

jāatskaitās Ministru kabineta noteiktajā kārtībā sniedzot likumā noteiktās deklarācijas;

4.3.3. lai kontrolētu 4.3.2.apakšpunktā noteiktās kārtības ievērošanu, noteikt to, ka valsts piešķirto finanšu līdzekļu izlietošanu kontrolē Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs;

4.3.4. lai noteiktu atbildību par 4.3.2.apakšpunktā minētās kārtības pārkāpumiem, noteikt kriminālatbildību, administratīvo atbildību un finansiāla rakstura sankcijas par pretlikumīgu valsts finansējuma izmantošanu;

4.3.5. informēt partijas par iespējām iegūt valsts finansējumu iepriekš minēto izdevumu apmaksai, kā arī sabiedrību par izmaiņām partiju finansēšanas kārtībā.

Kāda var būt koncepcijas 3. varianta ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem (tūkst.Ls)					
Rādītāji	Kārtējais gads	Trīs nākamie gadi			Vidēji piecu gadu laikā pēc kārtējā gada
	2008	2009 (Pašvaldību un EP vēlēšanas)	2010 (Saeimas vēlēšanas)	2011	
1.Izmaiņas budžeta ieņēmumos	0	- 91,2	-91,2	-91,2	-91,2
Valsts budžets	0	- 91,2	-91,2	-91,2	-91,2
Pašvaldību budžets	0	0	0	0	0
2.Izmaiņas budžeta izdevumos	0	1 327,1	1 733,3	578,9	1 286,9
Valsts budžets	0	1 327,2	1 733,3	578,9	1 286,9
Pašvaldību budžets	0	0			0
3.Finansiālā ietekme	0	-1 418,3	-1 824,5	- 670,1	-1 381,1
Pašvaldību budžets	0	0	0	0	0
4.Prognozējamie kompensējošie pasākumi papildus izdevumu finansēšanai Lai optimizētu budžeta izdevumus, partiju samaksātos naudas sodus un valsts budžetā atmaksātos pretlikumīgi saņemtos finanšu līdzekļus var novirzīt daļējai plānoto pasākumu finansēšanai (aprēķinā tiek ņemts vērā 2006. g.- 2007. g. vidējais rādītājs ar prognozēto tendenci turpmāko gadu laikā palielināties par 5%)	18,4 (1.cet.)	27,2	28,6	30,0	30,1
5.Detalizēts finansiālā pamatojuma aprēķins:					

1. noteikt, ka dāvinājums (ziedojums) partijai līdz 1000,- Ls apmērā ir uzskatāms par attaisnotajiem izdevumiem likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” izpratnē	0	109,0 Ls (2005.g.-2007.g. ziedojumi līdz 1000,- Ls) /3 = 364,7 Ls (vidēji gadā) * 25% (nodokļu atvieglojums) = 91,2 Ls			
2. 10 štata vietu izveidošana Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā deklarāciju pārbaudei 6 mēnešos (atalgojums)	0	75,9	108,5	108,5	108,5
Sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	0	17,6	25,2	25,2	25,2
Kapitālie izdevumi un darba vietu izveidošana (vienreizējie izdevumi)	0	7,8	0	0	2,2
Pārējie kārtējie izdevumi (semināri, apmācības, kancelejas piederumi, telpu noma, saimnieciskie izdevumi)	0	12,5	17,9	17,9	17,9
3. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšvēlēšanu aģitācijas materiālu uzskaites (monitorings) iepirkums	0	6,0	6,0	0	0
4. Publisko diskusiju raidījumu veidošanai sabiedriskajās raidorganizācijās (TV, radio)	0	75,0	50,0	0	40,0
5. Valsts apmaksātais raidlaiks priekšvēlēšanu aģitācijai TV (26 Ls (1 sek.)*7200 (laiks, sek) *9 (partijas)*60%)	0	1 010,9	1 010,9	0	606,5
6. Valsts apmaksātais raidlaiks priekšvēlēšanu aģitācijai radio (2,25 Ls (1 sek.)*3600 (laiks, sek.) *9 (partijas)*60%)	0	87,5	87,5	0	52,5
7. Partiju informēšana par iespējām iegūt valsts finansējumu priekšvēlēšanu aģitācijas izvietošanai, kā arī sabiedrības informēšana par izmaiņām partiju finansēšanas kārtībā (diskusijas, semināri, reklāma TV un radio, bukleti)	0	33,9	0	0	6,8
8. Partiju izdevumu segšana– darbinieku algošana, sakaru	0	0	427,3	427,3	427,3

pakalpojumu apmaksā, pētniecības vai izglītošanas aktivitātes (854 695 balsis (9 partijas 9.Saeimas vēlēšanās) *0,5 Ls)					
6.Cita informācija	nav				

Pozitīvais	Trūkumi
<p>1) Vēl vairāk tiktu samazināta partiju nepieciešamība pēc lieliem finanšu tēriņiem, tādējādi samazinot partiju atkarību no ziedotājiem un to interešu vēlākas realizēšanas riska;</p> <p>2) Tiktu radītas vienlīdzīgākas priekšvēlēšanu aģitācijas iespējas, kas ļautu uzlabot tās saturu;</p> <p>3) Partijām būtu papildus ienākumu avots arī laikā starp priekšvēlēšanu aģitācijas periodiem;</p> <p>4) Tiktu precizēts spēkā esošais regulējums, novērstas likuma normu pretrunas un būtu mazākas likuma normu atšķirīgas interpretācijas iespējas;</p> <p>5) Tiktu efektīvizēts Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja un citu tiesībsardzības iestāžu darbs;</p> <p>6) Mazinātos partiju nelikumīga finansēšana.</p>	<p>1) Nepieciešami papildus ievērojami valsts budžeta līdzekļi partiju finansēšanai;</p> <p>2) Nepieciešami papildus administratīvie resursi normatīvo aktu prasību izpildes nodrošināšanai;</p> <p>3) Nepieciešams izglītojošs un skaidrojošs darbs, lai sabiedrība būtu informēta par šādu grozījumu partiju finansēšanas kārtībā nepieciešamību.</p>

V. Nepieciešamie tiesību aktu projekti

Īstenojot koncepcijas 1.variantā paredzētos pasākumus:

1. Jāizstrādā grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā nosakot, ka:

1) likumā noteiktais partiju finansēšanas apjoma ierobežojums atkarībā no iepriekš gūto personas ienākumu apjoma ir attiecināms arī uz biedru naudā iemaksātajiem finanšu līdzekļiem;

2) biedru nauda, kas pārsniedz vienu minimālo mēnešalgu gadā, ir jādeklarē publiski;

3) ja persona ir ziedojuši kādai no partijām, tad uz šīs personas ziedojumiem to maksimālā pieļaujamā apmēra ierobežojums ir attiecināms arī gadījumā, ja persona pēc tam ziedo šīs un citas (citu) partiju apvienībai vai kādai

citai apvienībā ietilpstošai partijai, kā arī noteikt tādu pašu ierobežojumu, ja persona ir ziedojusi partiju apvienībai;

4) attiecībā uz likuma 2.panta trešajā daļā noteikto ierobežojumu – fiziskās personas drīkst veikt dāvinājumus (ziedojumus) finanšu veidā no saviem ienākumiem, kuri gūti iepriekšējos trijos taksācijas gados un kuru veidi noteikti likuma „Par iedzīvotāju ienākumu nodokli” 8.un 9.pantā, kā atskaites periodu noteikt nevis taksācijas gadu, bet periodu, kas aptvertu iepriekšējos trīs kalendāros gadus;

5) ierobežojumi finansēt partijas fiziskajām personām, kuras sodītas par tīšu noziegumu pret īpašumu, par tīšu noziegumu tautsaimniecībā, kā arī par tīšu noziegumu valsts institūciju dienestā, un bijušajiem Valsts drošības komitejas štata, ārštata darbiniekiem un informatoriem aizstājami ar ierobežojumu ziedot partijām personām, kuras iepriekš ir sodītas par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar partiju finansēšanu;

6) atcelt Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā noteikto ikgadējās finansiālās darbības deklarācijas iesniegšanas nepieciešamību, aizstājot to ar gada pārskata iesniegšanu, vienlaikus pie gada pārskata iesniegšanas saglabājot Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 8.panta 4., 5., 6., 8.daļā noteiktās prasības par informācijas iesniegšanu par katru dāvinājumu, mantojumu, dividendi, biedru un iestāšanās naudu. Kā arī nosakot, ka internetā ir publicējama bilance, ieņēmumu un izdevumu pārskats, naudas plūsmas pārskats, gada pārskatam pievienotais ziņojums;

7) Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs partiju iesniegto deklarāciju pārbaudes veic un informē sabiedrību par atklātajiem pārkāpumiem ne vēlāk kā sešu mēnešu laikā no attiecīgo deklarāciju iesniegšanas;

8) deputātu kandidātu individuālajām priekšvēlēšanu aģitācijas kampaņām iztērētie līdzekļi ir ieskaitāmi attiecīgās partijas priekšvēlēšanu izdevumos;

9) visi priekšvēlēšanu perioda izdevumi par priekšvēlēšanu aģitāciju, kas radušies personai līdz brīdim, kad tā tika reģistrēta Centrālajā vēlēšanu komisijā kā deputātu kandidāts, ir ieskaitāmi attiecīgās partijas priekšvēlēšanu izdevumos;

10) par priekšvēlēšanu izdevumu apmēra ierobežojumu pārkāpšanu lielos apjomos ir piemērojama sankcija – partijas darbības izbeigšanu.

2. Jāizstrādā grozījumi likumos „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām” un „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms pašvaldību vēlēšanām”:

1) nosakot „trešo personu” definīciju, kā arī to veiktās priekšvēlēšanu aģitācijas veikšanas kārtību, priekšvēlēšanu uzdevumu apmēra ierobežojumus, kā arī citus ierobežojumus, līdzīgi kā noteikti ierobežojumi partiju finansēšanai. Vienlaikus nosakāma arī „trešo personu” aģitācijas ierobežojumu kontrole, to uzdotot Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam un Nacionālajai radio un televīzijas padomei, ievērojot to kompetenci;

2) definēt slēpto priekšvēlēšanu aģitāciju, nosakot konkrētas tās pazīmes;

3) noteikt partiju vienlīdzīgas iespējas reklāmas raidlaika iegūšanā, paredzot, ka katra raidorganizācija priekšvēlēšanu aģitācijas pārraidīšanai pie

vienādiem nosacījumiem piemēro vienādus izcenojumus un atlaižu piešķiršanas kārtību attiecībā uz visām personām, turklāt atlaides reklāmas izvietojumam ir piešķiramas tikai līdz noteiktiem apmēriem un līgumi starp partijām un raidorganizācijām par aģitācijas izvietojumu būtu slēdzami bez starpnieku pakalpojumiem. Vienlaikus paredzot, ka informācija par priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojuma maksu un atlaidēm ir publiskojama pirms priekšvēlēšanu aģitācijas perioda;

4) noteikt, ka publisko diskusiju raidījumu veidošanai sabiedriskajās raidorganizācijās priekšvēlēšanu aģitācijas periodā ir piešķirams valsts finansējums;

5) normatīvajos aktos ietvert prasību tipogrāfiski izgatavotajiem priekšvēlēšanu aģitācijas materiāliem (izņemot publikācijas presē) norādīt attiecīgā materiāla izgatavotāju un maksātāju;

6) noteikt priekšvēlēšanu aģitācijas materiālu glabāšanas kārtību, paredzot, ka raidorganizācijas izvietotos priekšvēlēšanu aģitācijas materiālu paraugus un informāciju par to izvietojumu uzglabā ne mazāk kā vienu gadu pēc vēlēšanu dienas, kā arī paredzēt arī kārtību, kādā prese izvietoj (apzīmē), uzskaita un uzglabā priekšvēlēšanu aģitācijas materiālus;

7) noteikt, ka, publiskojot informāciju par sabiedriskās domas aptaujām priekšvēlēšanu periodā, ir publiskojama arī aptaujas tehniskā informācija – pētījuma veicējs, ģenerālais kopums, plānotās un sasniegtās izlases apjoms, izlases metode, stratifikācijas pazīmes u.c. informācija;

8) noteikt kārtību, kādā uzraugošā institūcija varētu apturētu pretlikumīgās darbības vēl pirms vēlēšanām, nosakot, ka priekšvēlēšanu izdevumu apmaksai partijas atver atsevišķus kontus un priekšvēlēšanu izdevumi ir apmaksājami tikai no šiem kontiem, kā arī informācija par naudas plūsmu šajos kontos ir pieejama Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam. Informāciju par noslēgtajiem līgumiem par darījumiem, kas attiecas uz priekšvēlēšanu izdevumiem, pēc iespējas ātrākā laika periodā sniegt Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam. Kā arī noteikt, ka Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam ir tiesības brīdināt partiju par to, ka var tikt pārtērēts noteiktais priekšvēlēšanu izdevumu atļautais apmērs, un Nacionālajai radio un televīzijas padomei ir tiesības aizliegt raidorganizācijām pārraidīt priekšvēlēšanu aģitāciju gadījumos, kad attiecīgā partija pārsniedz priekšvēlēšanu izdevumu atļauto apmēru;

9) noteikt, ka partijas, kuras izmanto likumā „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām” un likumā „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms pašvaldību vēlēšanām” noteikto bezmaksas (valsts apmaksāto) raidlaiku sabiedriskajās raidorganizācijās, ir tiesīgas pieprasīt to sadalīt vairākos raidlaikos un izvietot tajos priekšvēlēšanu aģitāciju Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

3. Jāizstrādā grozījumi Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā nosakot, ka:

1) Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs veic kontroli par „trešo personu” darbību un to veiktās priekšvēlēšanu aģitācijas pasākumu finansēšanu, kā arī slēptās priekšvēlēšanu aģitācijas kontroli;

2) Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam ir tiesības brīdināt partiju par to, ka var tikt pārtērēts noteiktais priekšvēlēšanu izdevumu atļautais apmērs.

4. Jāizstrādā grozījumi Krimināllikumā, nosakot:

1) kriminālatbildību par partiju vai to apvienību nelikumīgu finansēšanu lielā apmērā;

2) kriminālatbildību par neatļautu labumu nodošanu, pieņemšanu un starpniecību par slēpto priekšvēlēšanu aģitāciju vai partiju vai deputātu kandidātu citu neatļautu reklamēšanu.

5. Jāizstrādā grozījumi Radio un televīzijas likumā nosakot, ka

1) Nacionālā radio un televīzijas padome veic kontroli pār „trešo personu” veiktās priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojumu raidorganizācijās, kā arī slēptās priekšvēlēšanu aģitācijas kontroli;

2) Nacionālajai radio un televīzijas padomei ir tiesības aizliegt raidorganizācijām pārraidīt priekšvēlēšanu aģitāciju gadījumos, kad attiecīgā partija pārsniedz priekšvēlēšanu izdevumu atļauto apmēru.

6. Jāizstrādā grozījumi likumā „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” nosakot, ka dāvinājums (ziedojums) partijai līdz 1000 latiem viena kalendārā gada laikā ir uzskatāms par attaisnotajiem izdevumiem vai nosakot citus atvieglojumus.

7. Jāizstrādā grozījumi likumā „Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām” nosakot, ka valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību un kapitālsabiedrību, kurās valstij vai pašvaldībām pieder kapitāla daļas, valžu un padomju sastāvs tiek veidots, ņemot vērā profesionalitātes (ieceļot akciju turētāja iestādē strādājošos darbiniekus) un darba ņēmēju brīvas konkurences principus (atklāta konkursa kārtībā).

8. Jāizstrādā grozījumi Ministru kabineta 2005.gada 22.marta noteikumos nr.196 „Noteikumi par politisko organizāciju (partiju) ikgadējām finansiālās darbības deklarācijām, priekšvēlēšanu perioda izdevumu deklarācijām, paziņojumiem par plānotajiem vēlēšanu izdevumiem, vēlēšanu ieņēmumu un izdevumu deklarācijām un ziņojumiem par dāvinājumiem (ziedojumiem)” un Ministru kabineta 2004.gada 13.jūlija noteikumos nr.591 ”Noteikumi par politisko organizāciju (partiju) un to apvienību gada pārskatiem”, ņemot vērā, ka tiktu atcelta ikgadējās finansiālās darbības deklarācijas iesniegšanas nepieciešamību, aizstājot to ar gada pārskata iesniegšanu, vienlaikus pie gada pārskata iesniegšanas saglabājot Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 8.panta 4., 5., 6., 8.daļā noteiktās prasības par informācijas iesniegšanu par katru dāvinājumu, mantojumu, dividendi, biedru un iestāšanās naudu. Kā arī nosakot, ka internetā ir publicējama bilance, ieņēmumu un izdevumu pārskats, naudas plūsmas pārskats, gada pārskatam pievienotais ziņojums.

9. Jāizstrādā Ministru kabineta noteikumi, kas noteiktu kārtību, kādā likumā „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām” un likumā „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms pašvaldību vēlēšanām” noteikto bezmaksas (valsts apmaksāto) raidlaiku sabiedriskajās raidorganizācijās partijām var sadalīt to vairākos raidlaikos un izvietot tajos priekšvēlēšanu aģitāciju.

Īstenojot koncepcijas 2.variantā paredzētos pasākumus, ir nepieciešams izstrādāt iepriekš minētos grozījumus, kā arī:

1. Jāizstrādā grozījumi likumos „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām” nosakot, ka katra partija ir tiesīga izvietot priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vai Eiropas Parlamenta vēlēšanām divu stundu ilga kopējā raidlaika apjomā televīzijā un vienas stundas ilga kopējā raidlaika apjomā radio, vienlaikus nosakot trīs dienu periodu pirms vēlēšanām, kad nekāda priekšvēlēšanu aģitācija televīzijā un radio nav izvietojama. Partijām, kuras ir pārstāvētas Saeimā vai Eiropas Parlamentā vai arī saņēmušas vairāk par 2% vēlētāju balsu iepriekšējās Saeimas vai Eiropas Parlamenta vēlēšanās un ir iesniegušas kandidātu sarakstu attiecīgajām vēlēšanām, ir tiesības saņemt valsts finansējumu raidlaika apmaksai 60% apjomā pirms attiecīgajām vēlēšanām. Pārējām partijām tiek saglabāts līdzšinējais raidlaika apmaksas apjoms sabiedriskajās raidorganizācijās, nosakot, ka partijas to var sadalīt vairākos raidlaikos, nevis izmantot vienā reizē. Nepieciešamo finansējumu raidlaika apmaksai priekšvēlēšanu aģitācijas izvietošana aprēķina un paziņo Nacionālā radio un televīzijas padome, ņemot vērā vidējo reklāmas raidlaika izcenojumu iepriekšējā gadā pirms attiecīgajām vēlēšanām sabiedriskajās raidorganizācijās. Partijām, kuras atbilst noteiktajiem kritērijiem valsts finansējuma saņemšanai, jāatver atsevišķs konts, uz kuru tiktu pārskaitīti valsts finanšu līdzekļi un raidlaika apmaksas ir iespējama tikai pamatojoties uz noslēgtajiem līgumiem ar raidorganizācijām. Partijām, kuras pretendē uz valsts apmaksāta raidlaika saņemšanu, būtu nosakāma drošības naudas iemaksa, kas tiktu zaudēta, ja partija nenasiedz noteiktu vēlētāju balsu procentuālo skaitu (2 %) un aizliegumu saņemt minēto finansējumu priekšvēlēšanu aģitācijas izvietošana raidorganizācijās, ja noteiktu laiku iepriekš partija ir tikusi sodīta par partiju finansēšanas noteikumu pārkāpumiem un šie pārkāpumi ir atkārtoti vai smagi vai arī partija nav atmaksājusi valsts budžetā finanšu līdzekļus sakarā ar izdarītajiem pārkāpumiem;

2. Jāizstrādā grozījumi likumā „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms pašvaldību vēlēšanām” nosakot, ka noteikt, ka partija ir tiesīga izvietot priekšvēlēšanu aģitāciju pirms pilsētas domes, novada domes un pagasta padomes vēlēšanām divu stundu ilga kopējā raidlaika apjomā televīzijā un vienas stundas ilga kopējā raidlaika apjomā radio, vienlaikus nosakot trīs dienu periodu pirms vēlēšanām, kad nekāda priekšvēlēšanu aģitācija radio un televīzijā nav izvietojama. Partijām, kuras iesniegušas deputātu kandidātu sarakstu Rīgas Domes vēlēšanām, vismaz piecu republikas pilsētu domju vēlēšanām vai vairāk

par pusi novada domju vēlēšanām, ir tiesības saņemt valsts finansējumu raidlaika apmaksai 60% apjomā. Nepieciešamo finansējumu raidlaika apmaksai priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojšanai aprēķina un paziņo Nacionālā radio un televīzijas padome, ņemot vērā vidējo reklāmas raidlaika izcenojumu iepriekšējā gadā pirms attiecīgajām vēlēšanām sabiedriskajās raidorganizācijās. Partijām, kuras atbilst noteiktajiem kritērijiem valsts finansējuma saņemšanai, jāatver atsevišķs konts, uz kuru tiktu pārskaitīti valsts finanšu līdzekļi un raidlaika apmaksas ir iespējama tikai pamatojoties uz noslēgtajiem līgumiem ar raidorganizācijām. Partijām, kuras pretendē uz valsts apmaksātu raidlaika saņemšanu, būtu nosakāma drošības naudas iemaksa, kas tiktu zaudēta, ja partija neiegūst deputātu vietas Rīgas Domē, vismaz trijās republikas pilsētas domēs vai vismaz pusē novada domju un aizliegumu saņemt šādu raidlaiku, ja noteiktu laiku iepriekš partija ir tikusi sodīta par partiju finansēšanas noteikumu pārkāpumiem un šie pārkāpumi ir atkārtoti vai smagi vai arī partija nav atmaksājusi valsts budžetā finanšu līdzekļus sakarā ar izdarītajiem pārkāpumiem.

3. Jāizstrādā grozījumi Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā nosakot, ka kontroli par valsts piešķirtā finansējuma izlietošanu veic Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs.

4. Jāizstrādā grozījumi Radio un televīzijas likumā nosakot, ka Nacionālā radio un televīzijas padome aprēķina un paziņo nepieciešamo valsts finansējumu raidlaika apmaksai priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojšanai pirms Saeimas, Eiropas Parlamenta un pašvaldību vēlēšanām.

5. Jāizstrādā grozījumi Krimināllikumā, paredzot kriminālatbildību par valsts finansējuma, kas paredzēts raidlaika apmaksai priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojšanai, izkrāpšanu vai izmantošanu neparedzētiem mērķiem, kā arī dokumentu viltošanu, kas saistās ar šādām darbībām.

6. Jāizstrādā grozījumi Administratīvo pārkāpumu kodeksā, kas paredzētu administratīvo atbildību par valsts finansējuma raidlaika apmaksai priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojšanai saņemšanas un izlietošanas noteiktās kārtības pārkāpumiem.

7. Jāizstrādā grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā nosakot, ka:

1) partijas ir atbrīvojamas no prasības par zvērināta revidenta atzinuma saņemšanas, ja attiecīgajā laika periodā partijai apgrozījums nav pārsniedzis 10 minimālās mēnešalgas;

2) valsts finansējums raidlaika apmaksai priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojšanai, ko partijas ir izlietojušas pretlikumīgi vai pārkāpjot noteikto kārtību, ir atmaksājams valsts budžetā.

8. Jāizstrādā Ministru kabineta noteikumi, kas noteiktu kārtību, kādā valsts piešķirtu partijām finanšu līdzekļus raidlaika apmaksai.

9. Jāizstrādā Ministru kabineta noteikumi, kas noteiktu kārtību, kādā partijas iemaksātu drošības naudu valsts finansējuma saņemšanai raidlaika apmaksai.

Īstenojot koncepcijas 3.variantā paredzētos pasākumus, ir nepieciešams izstrādāt iepriekš minētos grozījumus, kā arī:

1. Izdarīt grozījumus Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā nosakot, ka:

1) nosakot, ka partijas, par kurām Saeimas vēlēšanās ir nobalsojuši vairāk par 2 % vēlētāju, ir tiesīgas saņemt ikgadēji izmaksājamu naudas summu, proporcionāli balsotāju skaitam – 0,5 latus par katru iegūto balsi, ja partija nav sodīta par būtiskiem partiju finansēšanas, priekšvēlēšanu aģitācijas vai vēlēšanu norises pārkāpumiem. Minēto naudas summu partijas ir tiesīgas izlietot priekšvēlēšanu aģitācijas izgatavošanai un izvietošanai, kā arī partijas ikdienas uzturēšanas izdevumiem – telpu īrei, darbinieku algošanai, revidentu un sakaru pakalpojumu apmaksai, pētniecības vai izglītošanas aktivitātēm noteikta limita ietvaros. Minēto naudas summu aprēķinātu Finanšu ministrija un Ministru kabineta noteiktajā kārtībā Valsts kase ieskaitītu attiecīgo partiju norādītajos kontos. Par naudas izlietojumu partijām jāatskaitās Ministru kabineta noteiktajā kārtībā sniedzot likumā noteiktās deklarācijas;

2) valsts finansējums, ko partijas ir izlietojušas pretlikumīgi vai pārkāpjot noteikto kārtību, ir atmaksājams valsts budžetā.

2. Jāizstrādā grozījumi Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā nosakot, ka kontroli par valsts piešķirtā finansējuma izlietošanu veic Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs.

3. Jāizstrādā grozījumi Krimināllikumā, paredzot kriminālatbildību par valsts finansējuma izkrāpšanu vai izmantošanu neparedzētiem mērķiem, kā arī dokumentu viltošanu, kas saistās ar šādām darbībām.

4. Jāizstrādā grozījumi Administratīvo pārkāpumu kodeksā, kas paredzētu administratīvo atbildību par valsts finansējuma saņemšanas un izlietošanas noteiktās kārtības pārkāpumiem.

5. Jāizstrādā Ministru kabineta noteikumi, kas paredzētu kārtību, kādā partiju norādītajos kontos tiktu ieskaitīts valsts finansējumu.